

Iskola élet-
közeiben

A változó idő sodrában

Több levél is érkezett hozzánk, melyek iskolapolitikai kérdésekkel foglalkoztak. Néhány levélből szinte olyan vélemény tűnt ki, hogy mi magyarok hovatovább valamiféle megszálott iskolareformerek vagyunk, s nehezen nyugszunk bele abba, hogy úgy maradjon valami, ahogy egyszer megterveztek. Lehetséges, hogy másokat is foglalkoztat ilyen gondolat, ezért érdemes erről a kérdéstről szólni.

Mindjárt a lényegére is térek: az oktatásügy fejlesztésének kérdése nemcsak hazai specialitás. Tudott dolog, hogy az ismeretek gyors bővülése, a gyorsuló társadalmi-gazdasági változások miatt a nevelés tartalma és rendszere csak viszonylag lehet stabil. Az újabb társadalmi-gazdasági követelmények folyamatos lépéstartást igényelnek a nevelésben is, s a társadalomban és a gazdaságban, illetve a tudományban és technikában végbemenő változások az új és gyorsan változó körülményekkel összhangban élni tudó ember kiművelését szorgalmazzák. A mai iskolától tehát már többet várunk, mint a régitől: szélesen megalapozott, korszerű általános műveltséget, konvertibilis szaképítettséget kell adnia. Az elvárás és a megvalósítás közötti merevsége miatti problémák előbb-utóbb szükség-szerűen magukkal hozzák az oktatási rendszer továbbfejlesztésének az igényét. Ez alól pedig egyetlen ország sem kivétel.

Vessünk egy rövid pillantást, hogy milyen reformkérdésekkel foglalkoznak külföldön?

Szinte minden körülöttünk levő államban folyik a sokoldalú vita az általános iskola és a középfokú oktatás rendszerének továbbfejlesztése tárgyában. Nálunk is vannak, akik felvetik, hogy helyes-e 4+4-es keret (8 általános + 4 középfokú), s helyette inkább a 8+2+2-es (8 általános iskola és négyosztályos középiskola „kettévágása”) formát javasolják. Akadnak, akik 9 osztályos általános iskolát és erre 3 éves középiskola felállítását tartják a jövőben

célszerűnek, de szép számú tábora akad a 10 osztályos általános iskola és az erre épülő középiskola (10+2, vagy 10+3) tervezőinek is.

A másik kérdés a tanulmányi idő, a tankötelezettség problémája körül csoportosul. Több országban törnek lándzsát a tanulmányi idő növelése mellett, és pedig a tankötelezettség kezdetének a leszállításával szeretnék ezt megvalósítani. Bulgáriában például a 6 éves korra szeretnék leszállítani a tankötelezettséget. Még merészebbek a franciák, ők már az 5. évet javasolják kezdetül. A fenti változások kihatással vannak az úgynevezett iskoláskor előtti szakaszra is. Ezért ennek tartalmát is szeretnék megreformálni, úgy hogy betöltsék az iskolára való előkészítés szerepét. Az ilyen irányú törekvésekben a szocialista országok járnak elől, de hasonló tendencia ma már másutt is megfigyelhető.

Nemzetközi szinten foglalkoztatja az oktatási-szervezési szakembereket a meghosszabbított tanulmányi időn belül a hatékonyabb fejlesztés. A Szovjetunióban, az NDK-ban és Svédországban megállapították, hogy az alsó tagozat számára három év elegendő. (Tehát a szakosított oktatás már a negyedik osztályban elkezdhető). Hasonló kísérleteknek vagyunk tanúi Bulgáriában és Romániában is. A Szovjetunióban az 1969/70. tanévtől kezdődően valamennyi iskolában új, 1-3. osztályos alsó tagozatos tanterve alapján oktatnak, s a 4. osztályban már felsőtagozatos tanterv szerint dolgoznak.

Ugyancsak az oktatásszervezés révén került előtérbe az a törekvés, hogy megszüntessék a tanulók között levő fizikai, szellemi és környezeti okokból adódó különbségeket. Ezt az NSZK-ban úgynevezett „kiegyenlítő osztályok” szervezésével szeretnék megoldani. Franciaországban ugyancsak találkoznak ehhez hasonlóval. Az iskolaerőteltség vizsgálata is újabban nagy hangsúlyt kaptak a Szovjetunió-

ban, az NDK-ban, az NSZK-ban és néhány más államban.

Többször felvetik, hogy az általános iskolában problémák vannak a tananyagok korszerűsítésével, különösen a matematika és a természettudományok területén. E kérdések másutt is foglalkoztatják a szakembereket. Különösen a matematika tananyagának a korszerűsítése területén végeztek eredményes kutatómunkát Bulgáriában és Romániában.

Az alsófokú oktatás változása természetesen magával hozza a középfokú oktatás funkciójának átalakítását is. De erről inkább majd más alkalommal még beszélünk. Úgy érezzük, e néhány adat is elég meggyőző ahhoz, hogy érzékeljünk tudni azt, nemcsak hazánkat foglalkoztatják a köznevelés fejlesztésének kérdései. Sőt, mondhatom így is: mi sem vagyunk kivételek, mert szocialista társadalmunk fejlesztésének mindenkor egyik központi problémája s gazdasági előrehaladásunk fontos alapja a köznevelés rendszerének és tartalmának alapvető korszerűsítése.

Bánfalvi József

A válasz:
parkosítani!

Lapunk augusztus 11-i számában Parkolni vagy parkosítani? címmel foglalkoztunk a gépjárművek parkolásának szegedi gondjaival. Cikkünkre válasz érkezett a városi tanács építési és közlekedési osztályától.

Osztályunk, mint az ügyeleti ellátottsága tárgyilagosságot követelő figyelembevételével 30 százalékos körüli. Sajnos, a parkolóellátottság sem éri el a 100 százalékos, mégsem engedhetjük meg, hogy egyetlen parkoló is létesüljön a zöldterület rovására.

Akkor mi a megoldás? A részletes rendezési terv erre is választ ad. Több-szintes parkolók, nagygarázsok és silógarázsok építése a kijelölt helyeken. Igaz ugyan, hogy ára nem lesz olcsóbb a parkok aszfaltozásánál, többszöröse lesz annak. Könnyen meglehet, hogy egy órai parkolásért 10 forintot kell majd fizetni, mert az már csak természetes, hogy a parkolók telek-, építési és üzemeltetési költségeit az autótulajdonosoknak kell vállalni parkolási díj formájában, ahogy ez a sokszor irigylt automobilizáltabb országokban van. (Néhány külföldi parkolási díj tájékoztatás: Stuttgart 30 forint/4 óra; Velence 8 forint/óra, Milánó 10 forint/óra, Madrid 10 forint/nap.)

Ilyen kérdések tárgyalásánál mindig szem előtt kell tartanunk, hogy felelősséggel tartozunk a következő generációknak. Ezt célozta az Európában Magyarországon először közvetlenül a kormány alá rendelt Természetvédelmi Hivatal életrehívása is.

Gyakran hallunk szakmai körökben felháborodott véleményeket a 30-as évek telekspekulációjának következtében kialakult egészség-telen, zsúfolt beépítésről (elsősorban Budapest belvárosában), mint egyik legkárosabb örökségünkről. Vajon mi nem ugyanezen az úton járunk-e többek között a zöldterületekkel való bánásmódban? Vajon milyen bioszférát (ha ugyan még annak lehet majd nevezni) hagyunk örökölni gyerekeinknek? Lehet, hogy meglepően hangzik, de szigorú valóság: zöld növények nélkül egyáltalán nem képzelhető

el az emberi élet, autó nélkül nagyon is. És egyáltalán nem túlzás a viszony ilyen formában való felvétele, mert hovatovább oda jutunk, hogy vagy-vagy... Lassan az ember úgy érzi magát a Belvárosban (lásd Anna-kút, 18 óra), mint egy nagygarázsban.

Rádásul a zöldterületek teljes feláldozása sem elégtené ki az ilyen irányú igényeket, tehát már csak ezért sem ez a megoldás. A több parkolót nemhogy a zöldterület rovására kell biztosítani, hanem arányosan több vegetációval kellene úgy-ahogy ellensúlyozni az urbanizációs ártalmakat.

K. Szabó Sándor
kertépítészNAPI
KISLEXIKONa fürdőzés
veszélyeiről

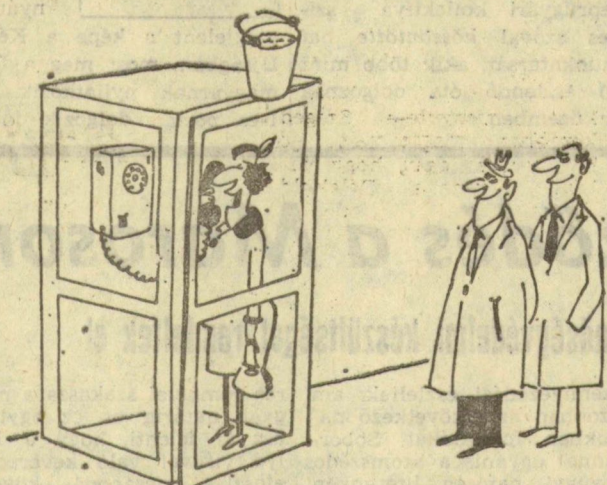
A baleseti rovatok nyári szomorú szenzációi azok a hírek, amelyek a folyókán, tavakon megtörtént tragédiákról értesítik az olvasót. A Belügyminisztérium vízrendszetének adatai szerint máris többen fulladtak vízbe idén, mint tavaly. Az áldozatok több mint a fele fiatalok voltak. S bár a Balaton a legveszélyesebb, szedi áldozatait a Tisza és a Maros is.

● **Okai?**
Az eredendő hibák igen végtelenek. A jó úszó is bajba juthat, ha bravúroskodik, a legtöbben mégis azért vesztik életüket, mert nem is tudnak úszni, vagy még nincs kellő jártasságuk. Fulladásos halált okozhat a gégegörcs is, amit a hirtelen torokba fröcs-csenő hideg víz okoz, a szívmegeállás, ha a gumimatracon elszunnyadó ember hirtelen vízbe fordul. Akik nem gyakorlott úszók, általában azért járnak szerencsétlenül, mert lábuk alatt nem érzékelik talajt, kapkodni kezdenek.

● **Eszméletlenség?**
Néhány perc alatt bekövetkezhet. A kétségbeesetten kapkodó embert a lenyelt víz rendszerint köhögésre ingerli, majd reflexesen szünetel a légzése. Az életveszélyt közvetlenül megelőző pillanatokban a vérben növekszik a széndioxid mennyisége, amelyet a szervezet nem tud kivetni magából a légzésszünet miatt. Amikor ez túlzottan magas szintet ér el, az agyi légzőközpont kénytelen légzési parancsot adni. A részben vagy egészen víz alatt levő szájon át a víz behatol a légcsőbe, nyelöcsőbe, ellepi a tüdőt is. Három-négyperces fulladás után az izmok sem végzik már dolgukat, s mivel oxigénellátás nincs, végül a szív is megáll.

● **Mentés?**
Közvetett mentésnek azt nevezzük, amely akkor lehetséges, ha a bajba került ember még képes is és hajlandó is arra, hogy az érte úszóval együttműködjön. A közvetlen mentésnél különösen vigyázni kell arra, hogy a fulladók a segítségére sietőket is magával rántathatja. Ahol nincsenek jelen a hivatásos vízi mentők, ügyelni kell arra is, hogy csak szakszerűen és óvatosan szabad elsősegélyben részesíteni a kimentettet.

Új módszer — régi bosszúság ellen

Mialatt az asszony szó, az ember behoz az udvarról egy „tutaj” gyékényt, s „hámizni” kezd, vagy az oldaldapon ültében ijtandó sodor. Halad a munka az évtizedek óta végzett mozdulatokkal. Sodródik a két tenyér között az ijan, surran a gyékény a kifeszített ijanhúrok közt, s nagyokat puffan, amint Teca néni a bordával a kész gyékényt összeült. Közben sorjáznak elem életük darabkái.

— Öregapámnak fél hold földje volt. Apám már bérlet egy hold réti földet Szeged városától. Gyékényt, kákát termelt az egész tápai rét, az árendát is nehezen tudták előteremteni. Eljárt napszámba, részesaratásra, 12-ed részért arattak, úgy mondták a régi öregek: „a tizenkettődik borzadóból ögyük a kinyerünköt”. Mikor fölöttem, én mindig szakács voltam. Egy bandának főztem, ahhoz nálunk 6 kasza és 6 markoverő tartozott.

Gyerekkoromban kocsis voltam Szél Antalnál. Volt annyi pénze, hogy megvehette volna fél Tápet. Nyáron 4 órára, télen 5 órára mentem dolgozni. Adott két kocsi szalmát, meg olyan bért, hogy abból föl is tudtam öltözni. Tizenhét éves koromban már maltert hordtam a városi kőműveseknek, hattól hatig. Öt óra-
kor már indultam Alsóvárosra, és csak este hét-
re értünk haza. Fiatal időmet ott töltöttem el a kőműveseknél, a 14-es háborúig.

— Tizenkilencben, mikor hazajöttem, vettem négy hold bér földet a Porgányszélen, 25 éves városi haszonbérlet volt. Összel Gyura fiammal jártunk ki dolgozni. Messzi volt a föld, és szakka a szomszéd tanyáján haltunk. No, mondom a Gyurának, ha minden jól megy, jövőre már nem halunk másnál. Csináltunk egy istállót a magunk erejéből. Ágasosat, csömpolyegsárból. Olyan szélesre hagytuk, hogy két ló bátran elfért benne, mi négyen is elfértünk a lovak faránál. Később rendes lakóházat is építettünk mellé, hátha valamelyik gyerek átmegegy oda lakni. De nem volt kedvük hozzá, mert messzire volt a faluhöz.

— Ot gyermekeket neveltek föl: egy fiút (akik a háborúban odamaradt) és négy lányt. Mind a négy lányt kiházasították a maguk szegénységéből. Rászorultak a gyékényszövés keresetére. Szötte is Teca néni, sokszor este 10–11 óráig a négyrőfőset, negyedfeleset, a különböző „búlgagyékényeket”.

— Mikor idejöttünk az új menyecskével öregapáméhoz, egy héten 6–7 „bolondost” is megszöztünk — mondja az öreg.

Mindig csak a munka? Igen. Van egy tápai szólásmondás: „Jobb hiába dolgozni, mint hiába heverni”. Ők eszerint éltek. Ha Teca néni átmegegy valamelyik szomszédba, visz magával egy hónalj selymet, s közben ijtandó sodor, hogy ne töltse az időt hiába.

Mihály bácsi legény korában, és még fiatal házasságkötés után, munka után eljárt muzsikálni. Kellott a pénz, összefogott a három fürge ujjú Biacsi testvér. Ahol vasárnap este Biacsi Jani bandája pengette a „tökcitúrát”, oda szívesebben mentek táncolni a fiatalok. Eljártak lakodalmakba, névnapot köszönteni is.

Ma a tökcitúra a kemence mellett, a kispadkán pihen. Csak unszolásomra veszi kézbe az öreg. Kezdetben nehezen mozognak ujjai a húrokon, azután észrevehetően belemelegszik, s kedvvel csalogatja elő a száraz fából a dalt: „Sej liba, liba, ha kimögy a legelőre...”

— Gyakorlat kellene neki, az anyja szentjait, csak ez van már lemaradva (a kezére mutat). Valamikor jól tudtam én nyomkodni, de nem hajlik ám úgy közel se, mint régen.

83 éves koráig tagja volt a tápai citerazenekarnak, csak az utóbbi két évben maradozott el a próbákról, és az együttes fellépéseiről.

— Hatvankét esztendeje múlt pünkösöd másnapján, hogy összekertültünk — mondja Teca néni. — Abban volt már jó is, rossz is. Tünniszennedni kell, úgy bír az ember boldogulni, másképp nem.

Ez az ő életük, az ő nemzedékük tanulsága.

Lehet, ha több nyugdíjat kapnának, Teca néni már nem szóné a gyékényt, hiszen nem volna rá szoruló. Lehet, hogy egy hétig, kettőig rá sem gondolnának. Pihenne a borda, az átfala a kamra sarkában, s — pihennének ők is. De kis idő múltán újra elővonnák a sok évi használatban fénysere csiszolódott szerszámokat, s folytatnák ahol abbahagyták. Életük ebben a munkában telt, s a munka, a szívés nélkül tán élni sem tudnának. Addig élnek, amíg a gyékénnyel bajlódhatnak, addig gyékényeznek, amíg élnek.

Juhász Antal

Tápai
arcok

Nemrégiben jelent meg a községi tanács kiadásában Tápai monográfiája. A könyvet író munkaközösség a falu hagyományos népiéletének feltárásához sokat merített az idősebb nemzedék emlékezeiből. Azokat a tápaiakat szeretnénk itt bemutatni, akiknek legjobbat köszönhetünk. Nélkülük a népiélet, a múltba vesző hagyományvilág megörökítése kevésbé gazdag, színtelenebb lett volna. Bennük egy kicsit az egész Tápai megismerhető.

Öreg emberpár

I. Tizenhárom éve ismerem Biacsi Mihályt. Ők jelentik számomra a napjainkig töretlen — náluk alig változó — gyékényszövő hagyományt.

Az ember 85, az asszony 84 esztendő. Alacsony, inas kis ember, és hozzávaló, törekeny kis asszony. Úgy illenek most is egymáshoz, mint tápai molnárszatyor a párjához.

Teca néni is dolgoz, tevékeny, nem hagyja el magát. A kamrából most is előkerülnek csaknem mindennap az átfalak, a borda, az ágy alól a k'sszekék. A szoba közepén az átfalakra felöltik a gyékény selyméből sodort ijtandó. Teca néni maga alá, a ház földjére szövött gyékényt, kispárnát, rossz kabátot tesz, „beleül a gyékénybe”, s a meghasogatott gyékényszálakat sorra húzálja be a feszülő ijan közé. Közben a gyékényt vízbemártogatja, hogy jobban csüsszon, és miután hat-nyolc szálat beszöött, a bordával „odadömböli”, összesűríti a szövést.

Most is a régi módon, földön szövi. A legtöbb tápai asszony ma már széken ülve végzi a szövést, bognár és kovács eskábálta „rámán” —, ahogy a szövőszéket itt nevezik. Mondta a szomszéd bognármester, neki is készit rámat, de Teca néni az nem kell.